

Koncentration. Stämning var tät när de gamla stenkakorna spelades av musikestradören Erik Ask-Upmark på Varbergs teater härom kvällen.

FRÖJ MARIA GREDESKOG

Varning för jazz på Varbergs teater

VARBERG. Då höjde etablissemang ett varnande finger mot den fördärliga nymodigheten - jazzen.

Nu är det nostalgi när Varbergs teater bjuder på trattgrammofonkonsert.

På Varbergs teaters scen står en gammal trattgrammofon från 1906. Ur tratten ljuder en growl-trumpet i Duke Ellingtons band, bluessångerskan Bessie Smiths smärtsamt vackra röst och Louis Armstrongs halvtoner. Mellan varje stenkaka byter musikestradören Erik Ask-Upmark stift, nämner att det lyckligtvis finns en firma i England som fortfarande tillverkar stift, och bjuder publiken på en berättelse om 20-talets musikliv, jazzens historia och teknikens utveckling.

- **Det var** mycket exklusivt att spela skivor på en fonograf, eller grammofon som det kallades senare. Det var

Tratteknik. Trattgrammofonen Gamla Bettan köptes i en antikvetsaffär i Göteborg för sin skönhet. Att hon fortfarande fungerar var en bonus. Hon är från 1906, en engelsktillverkad kopia av det amerikanska märket His Master's Voice, mest berömt för bilden med trattgrammofonen och hunden.

inget folk hade råd med utan i stället samlades man på konserter där skivorna spelades, berättar Erik Ask-Upmark medan han rättar till

plommonstopet, den röda flugan och vevar igång.

Om nymodigheten jazzen visste den informerade eliten vad den skulle tycka.

- Vi börjar 1921 med "en varning för jazz!" en farsot självaste Belsebub uppfunnit enligt musikdirektören Hjalmar Meissner. Men inget kunde stoppa svartklubbarnas musik från New Orleans och något decennium senare var även Meissner frälst jazzfantast.

Musiken drev på tekniken och tvärtom. Med inspelningstekniken spreds musiken snabbt över hela världen.

Och i dag, 107 år efter att Gamla Bettan tillverkades, är det en annan tid. Trattgrammofonen är ett klimatsmart alternativ till förgängliga dvd-spelare och under Earth hour nyligen höll Erik Ask-Upmark en konsert med Bettan, med enbart levande ljus. Och musik som håller för evigt.

Kristina Ahlinder
010 471 5365
kristina.ahlinder@hn.se